

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7
KISALTMALAR.....	9

GİRİŞ

KİLİS’TE DİVAN EDEBİYATI GELENEĞİ.....	11
--	----

BİRİNCİ BÖLÜM

KİLİSLİ ZİHNÎ

1.1. Hayatı.....	15	—————
1.2. Edebî Şahsiyeti.....	18	5
1.3. Divanı.....	24	—————
1.3.1. Nazım Şekilleri.....	25	
1.3.2. Vezin.....	28	
1.3.3. Kafiye ve Redif.....	32	
1.3.4. Dil ve Üslûp.....	34	
KAYNAKLAR.....	39	

İKİNCİ BÖLÜM

KİLİSLİ ZİHNÎ DİVANI (METİN)

TRANSKRİPSİYON TABLOSU.....	41
METNİN OLUŞTURULMASINDA İZLENEN YÖNTEM.....	42
DİZİN.....	205
TIPKIBASIM.....	215

ÖN SÖZ

Türk tarihinin en önemli kültür hazinelerinden “divan”ların tespit edilip neşredilmesi; metin şerhi, metin tahlili, biyografya, edebiyat tarihi vb. alanlarda yapılacak çalışmaların ilk adımı sayılır. Klasik Türk edebiyatının tarihî süreç içinde geçirdiği evreleri takip edebilmek, öncelikle bu edebiyata ait metinlerin tespit edilmesi, neşredilmesi ve bilimsel metotlarla incelenmesine bağlıdır. Bu bağlamda birçok divan metni neşredilmiş olmasına rağmen hâlâ araştırmacılarını bekleyen sayısız divan metni bulunmaktadır. Özellikle taşrada yetiştiği ve İstanbul’a ulaşma fırsatı bulamadığı için hak ettiği üne kavuşmayan şairlerin eserleri bu metinler arasında sayılır. Bu eserlerin de tespit edilip neşredilmesi ve bilim âleminin istifadesine sunulması gerekmektedir.

Antep, Urfa ve Halep gibi Kilis de Osmanlı coğrafyası içinde Anadolu’nun güneyindeki önemli kültür merkezlerinden biridir. Yavuz Sultan Selim’in Mercidabık zaferinden sonra Osmanlı topraklarına katılan Kilis’te, birçok divan şairi yetişmiştir. Bu şairlerden bir kısmı tezkirelere girme başarısı göstermişken birçoğu sesini İstanbul’a duyurma fırsatı bulamadığı için tezkirelere girme imkânı bulamamıştır. Tezkirelerde ismine rastladığımız en eski Kilisli divan şairi, bir Mevlevî şeyhi olan ve elimizde Esrar Dede tezkiresindeki şiir örneğinden başka bir eseri bulunmayan XVI. yüzyıl şairlerinden Fakrî Dede’dir. Fakrî Dede’den sonra tezkirelerde yer alan en eski Kilisli divan şairi olarak XVIII. yüzyıl şairlerinden Rûhî Efendi tespit edilmiştir. Yine Rıfkî, Hâkî, Celal Paşa, Vahid Paşa gibi şairler tezkirelerde ismi geçen XVIII. yüzyılın Kilisli şairlerindedir. Edebiyatın bir gelenek ürünü olduğunu düşündüğümüzde Kilis’te, yukarıda isimlerini zikrettiğimiz şairlerin yetiştiren köklü bir edebî ortamın varlığının çok daha eskilere uzandığı inkâr edilemez.

Zihnî de Kilis’in edebî ortamında yetişmiş, sağlam ifade gücüne sahip ve *Son Asır Türk Şairleri*’ne girme başarısı göstermiş taşralı bir divan şairidir. İşte hem metin neşrine dair yukarıda zikrettiğimiz gerekçeler hem Türk kültür tarihine sunacağı mütevazı katkı hem de Kilis’in bir değerinin tanıtılması gibi amaçlar göz önünde bulundurularak *Kilisli Zihnî Divanı* adlı bu çalışma hazırlandı.

Milli Kütüphanede bir matbu nüshasına rastladığımız Zihnî Divanı'nın kapağında “Divân-ı Zihnî-i Kilisî” yazılı olmasına rağmen katalogta “Divân-ı Zihnî-i Çermikî” adıyla kayıtlıdır. İfade gücü sağlam rintmeşrep bir şair tarafından kaleme alınan bu divanın metin neşrinin yapılarak bilim âlemine sunulması gerektiği kanaatine vardık. Yaptığımız araştırma sonucu Zihnî'nin çocukluğunun ve eğitim hayatının Kilis'te geçtiğini, diğer bir ifadeyle şahsiyetinin Kilis'te şekillendiğini görünce çalışmamızın ismini “Kilisli Zihnî Divanı” koymayı uygun bulduk.

Çalışma ‘Giriş’, ‘Zihnî Hayatı, Divanı ve Edebi Şahsiyeti’, ‘Metin’ ve ‘İndeks’ olmak üzere dört kısımdan meydana gelmektedir. Giriş bölümünde Kilis'teki edebî ortam hakkında kısa bir bilgi; birinci bölümde, sınırlı sayıdaki kaynaklardan ve divanındaki bilgilerden hareketle Zihnî'nin hayatı, divanı ve edebî şahsiyeti hakkında bilgiler; ikinci bölümde divan metni, son olarak da yer ve şahıs adları indeksi verilmiştir.

Kuşkusuz bu çalışma sürecinde değerli katkılarını gördüğüm hocalarım ve meslektaşlarım oldu. Bu vesile ile çalışmamı gözden geçiren saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ali Yıldırım'a, yardım ve desteğini gördüğüm meslektaşım Yrd. Doç. Dr. Ahmet Doğan'a, Okt. Emine Soyyigit'e, hasseten çalışmamın her aşamasında bilgi ve görüşlerine baş vurduğum ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan saygıdeğer Doç. Dr. Bahir Selçuk'a, çalışmam süresince gösterdikleri sabır, anlayış ve destekleri için sevgili eşim Fatma Şener'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Hasan Şener
Elazığ 2014